

ZAMONAVIY DUNYODA GEOGRAFIYA TA'LIMI

Matsapayeva A'lo Qudrat qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6896442>

Annotatsiya. Ushbu maqolada geografiya fanining zamonaviy dunyoda ahamiyati muhokama qilinadi. Yana bir muammo shundaki, zamonaviy talabalar ancha aqlli bo'lib qolishdi va shunga mos ravishda nafaqat hayotda, balki universitetlarga kirishda ham foydali bo'ladigan fanlarni tez o'zlashtirmoqdalar. Geografiya bunday fan emas. Negadir oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy-geografik mutaxassisliklarning asosini tashkil qilishi kerak bo'lgan fan ular tomonidan butunlay e'tibordan chetda qolmoqda. Garchi, mening fikrimcha, menejerga ijtimoiy fanlardan ko'ra ko'proq geografiya kerak. Qo'llashda ham biz pedagogika universitetining profil ixtisosligida geografiya emas, xuddi shu ijtimoiy fanni ko'ramiz.

Kalit so'zlar: geografik kashfiyotlar, metodlar, zamonaviy dars.

ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Аннотация. В данной статье рассматривается значение географии в современном мире. Другая проблема заключается в том, что современные студенты стали умнее и, соответственно, быстрее осваивают предметы, которые пригодятся не только в жизни, но и при поступлении в университеты. География не такая наука. Почему-то наука, которая должна лечь в основу экономико-географических специальностей в высших учебных заведениях, ими полностью игнорируется. Хотя, на мой взгляд, география нужна менеджеру больше, чем обществознание. В применении также мы видим тот же предмет по обществознанию, а не географию, по профильной специальности педагогического вуза.

Ключевые слова: географические открытия, методы, современный урок.

GEOGRAPHIC EDUCATION IN THE MODERN WORLD

Abstract. This article discusses the importance of geography in the modern world. Another problem is that modern students have become smarter and, accordingly, quickly master subjects that will be useful not only in life, but also when entering universities. Geography is not such a science. For some reason, science, which should form the basis of economic and geographical specialties in higher educational institutions, is completely ignored by them. Although, in my opinion, a manager needs geography more than social science. In application, we also see the same subject in social science, and not geography, in the profile specialty of a pedagogical university.

Keywords: geographical discoveries, methods, modern lesson.

KIRISH

Nima uchun geografiyani o'rganish kerak? Bu savol darhol Fonfitsinning "Kichik" komediyasining geografiyasi bilan epizodni eslatadi. Men uni ko'rishni tavsiya qilaman. Prostakova "sizni buyurtma qilgan joyga olib boradigan taksi haydovchisi" haqida gapirganda to'g'ri edi? Meni kerakli joyga olib boradigan maxsus o'qitilgan odamlar bor, ko'plab xaritalar, jumladan raqamli, rangli qo'llanmalar, GPS qabul qiluvchilar, sayyohlik agentliklari va cheksiz geografik videolar to'plami. Va nihoyat, Internet! Va zamonaviy maktab o'quvchilari o'zlariga savol berishadi: nima uchun geografiyani o'rganish kerak? Keng ko'lamdagi ta'lim fanlarida geografiyaga asosiy o'quv dasturida kam joy ajratilgan. Masalan, oltinchi sinfdan haftada faqat bir

soat (mintaqaviy komponentdan tashqari). Ettinchi, sakkizinchi, to'qqizinchi sinflarda - haftasiga ikki soat, o'ninchi va o'n birinchi sinflarda - haftasiga bir soat, agar sinf umumiy ta'lim bo'lsa. Va agar sinf o'ziga xos profilga ega bo'lsa, geografiya umuman o'qitilmasligi mumkin. Barcha parallellar uchun 17-20 o'rniga 9-10 soat qoldi. Mintaqaviy komponent deyarli yo'q bo'lib ketdi, bolalar o'zlarining kichik vatanlarini o'rganishga kamroq e'tibor berishadi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Yana bir muammo shundaki, zamonaviy talabalar ancha aqlli bo'lib qolishdi va shunga mos ravishda nafaqat hayotda, balki universitetlarga kirishda ham foydali bo'ladigan fanlarni tez o'zlashtirmoqdalar. Geografiya bunday fan emas. Negadir oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy-geografik mutaxassisliklarning asosini tashkil qilishi kerak bo'lgan fan ular tomonidan butunlay e'tibordan chetda qolmoqda. Garchi, mening fikrimcha, menejerga ijtimoiy fanlardan ko'ra ko'proq geografiya kerak. Qo'llashda ham biz pedagogika universitetining profil ixtisosligida geografiya emas, xuddi shu ijtimoiy fanni ko'ramiz. To'g'ri, geografiyadan chuqur bilimga ega bo'lmagan xalqaro aloqalar bo'yicha malakali mutaxassis yoki turizm menejerini tasavvur qilish qiyin.

Hozirgi vaqtda geografiya kabi bilim sohasi Rossiya klassik universitetlarida (24 fakultet) va pedagogika universitetlarida (41 fakultet) mavjud. Yirik universitetlar va akademiyalar o'zlarining tor sohalari bo'yicha bakalavrlar, mutaxassislar va magistrlar tayyorlaydigan alohida fakultetlardir. maktab geografiyasining ahamiyati uning o'ziga xosligidadir Maktab mavzusi o'quvchilarda Yerni inson sayyorasi sifatidagi murakkab, tizimli va ijtimoiy yo'naltirilgan qarashni shakllantiradigan g'oyaviy xarakterdir. Shuningdek, ularni ilmiy bilishning maxsus usuli sifatida mintaqaviy yondashuv bilan tanishtiruvchi yagona fandır. Shaxsni shakllantirishda geografik bilimlarning ahamiyati geografik ta'limning umumiy maqsadini shakllantirish imkonini beradi. Shunday qilib, talabalar geografik bilim va ko'nikmalarning to'liq tizimiga ega bo'lib, ularni hayotda, turli vaziyatlarda qo'llash, ya'ni ko'nikmalarni namoyish etish qobiliyatiga ega.

TADQIQOT NATIJALARI

Geografiya darslarida qanday kompetensiyalarni shakllantirish mumkin?

- qimmatli va semantik kompetensiyalar hayotga munosabatni, to'g'ri belgilangan qiymat yo'nalishlarini shakllantiradi;

- umumiy madaniy kompetensiyalar etnik guruhlar, oilaviy va ijtimoiy qadriyatlar, an'analar, turmush tarzini o'rganishda shakllanadi. turli millatlar ...

- darsda tarbiyaviy va kognitiv kompetensiyalar shakllanadi va sinfdan tashqari mashg'ulotlar O'quvchi ekskursiya davomida o'zini o'rab turgan dunyo bilan tanishganda, u taxminlardan faktlarni farqlashni o'rganadi va statistik ma'lumotlardan foydalanadi;

- axborot kompetensiyalari zamonaviy axborot vositalari va axborot texnologiyalarini egallashni nazarda tutadi... Masalan, koinotdan o'rganilayotgan hududlar tasvirlarini ko'rsatuvchi va tahlil qilib, dars yoki sinfdan tashqari mashg'ulotlar uchun taqdimot yaratish;

- kommunikativ kompetensiyalar muloqot jarayonida shakllanadi, jumladan, boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lish, jamoada ishlash ko'nikmalari, turli ijtimoiy rollarni bilish.

Yer xaritasidan barcha bo'sh nuqtalar yo'qolganidan so'ng, geograflarning asosiy vazifasi tabiat va insoniyat jamiyatining rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish bo'ldi. Va bugungi kunda geografiyada yangi ajoyib kashfiyotlar mumkin. Geografiya Yerda mavjud bo'lgan ob'ektlar, jarayonlar va hodisalarni o'rganadi. Geografik ob'ektlar juda xilma-xil bo'lib, ular

tabiiy (tog'lar va tekisliklar, dengizlar va daryolar) va sun'iy (shaharlar va zavodlar, elektr stantsiyalari va sug'orish kanallari) ga bo'linadi. Atrofimizda har kuni sodir bo'layotgan geografik hodisa va hodisalarning (vaqt o'zgarishi) tabiat va inson hayotidagi o'rni ham katta. Ko'pgina geografik hodisalar halokatli: vulqonlar va zilzilalar, momaqaldiroqlar va boshqalar. Geograflar ularning kelib chiqishi va halokatli kuchini tasvirlaydi. Geografiyaning eng muhim predmeti inson va tabiatning o'zaro ta'siri jarayonidir. Axir, har yili inson ko'proq tabiiy ob'ektlarni o'zgartiradi, kon qazish, o'rmonlarni kesish, chiqindilarni ifloslantirish va hokazo.

MUHOKAMA

O'zbekistonda G. Y. Glazirin, V. G. Konovalov, V. F. Suslov, A. S. Shchetinnikov, V. Nozdryuxin, A. A. Kreyter, M. A. Nosirov, A. Akbarovlar tomonidan glysiologlar tomonidan ishlab chiqilgan. O'rta Osiyo ko'llarini o'rgangan olimlardan N. L. Korjenevskiy, L. A. Molchanov, N. G. Mallitskiy, A. M. Nikitin va boshqalar. hissa qo'shgan. O'zbekistonda gidrometeorologik tadqiqotlarning asosiy markazlari V.A.Bugayev nomidagi O'rta Osiyo mintaqaviy gidrometeorologiya ilmiy-tadqiqot instituti (Toshkent), O'zbekiston Milliy universiteti, O'zbekiston Geologiya va geofizika fanlari akademiyasi va suv muammolari institutlaridir. Ilmiy va amaliy gidrologik tadqiqotlar asosan gidrometriya, suv eroziyasi va daryo jarayonlarini (A. R. Rasulov, T. Jo'rayev, S. R. Saidova, M. Mirziyotov, F. Hikmatov), gidrokimyo (E. Chembarisov, K. Domlajonov), gidroekologiya (A) o'rganishga qaratilgan. Nazarov, A. Abdurahmonov, 3. Sirliboyeva), gidromelioratsiya (Sh. Yunusov, E. Jo'rabekov) va irrigatsiya tarixi (A. Razzoqov), suv resurslarini o'rganish (Sh. Murodov, S. Karimov, U. Tursunov).), glatsiologiya (M. A. Nosirov, A. Akbarov), ko'lishunoslik (O.Nuriddinov). Tuproq geografiyasi. 1920 yil O'rta Osiyo universitetida tuproqshunos N. A. Dimo Tuproqshunoslik va geobotanis institutida tuproq qoplami geografik landshaft va ko'zgularning ajralmas qismi, ayni paytda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining asosi bo'lib, resurs sifatida o'rganiladi. Mintaqaviy tuproqshunoslikning turli muammolari yuzasidan A. M. Rasulov, A. Maqsudov, X. Maqsudov va A. Ne'matov, J. S. Sattorov va L. Tursunovlar ilmiy tadqiqot ishlari olib bordilar. O'zbekistonda geografik tuproqshunoslik ekologiya va geokimyoviy tadqiqotlar (O'Abdunazarov, X. Ma'sudov, L. Kamolov va boshqalar) asosida rivojlandi. Biogeografik tadqiqotlar maktabining asoschilari zoolog D.N.Qashkarov va botanik Y.P.Korovindir. O'zbekistonda biogeografik tadqiqotlar hozirgi kunda ikkita asosiy tarmoqdan biri - botanika geografiyasi va zoogeografiya sohasida shakllangan. 1920—1940-yillarda hududning o'simlik va hayvonot dunyosi geografik ekologik jihatdan o'rganildi (M. P. Popov, R. I. Abolin, Y. P. Korovin, P. A. Baranov, I. A. Raykova, M. M. Sovetkina, I. I. Granitov). O'zbekistonda botanika geografiyasining rivojlanishi va milliy ilmiy kadrlar Akademik. Zokirov va O'zbekiston fanlari akademiyasi muxbir a'zosi I.I.Granitovlar katta hissa qo'shdilar. 1950-yillardan boshlab o'simliklar geografiyasi, ekologiyasi va fiziologiyasi o'zbek botaniklari - M. M. Orifxonova, P. K. Zokirov, M. Oxunovning ilmiy asarlari nashr etilgan. Shuningdek, botanika - geografik. Q. Saidov, M. M. Nabiyeu, T. A. Odilov, O. X. ilmiy tadqiqotlar rivojiga. Hasanov, A. I. Usmonov, O' Prator, S.S.Soatovlar ham ma'lum hissa qo'shmoqda. O'zbekistonda hayvonlar geografiyasi bo'yicha tadqiqotlarni zoopark ekologi D.N.Qashkarov va zoogeograf N.A.Bobrinskiylar olib borishgan. O'zbekiston zoogeografiya fanining yanada rivojlanishi T. Zohidov, I. I. Kolesnikov, R. N. Meklenboursev, X. Solihboyev, G. S. Sultonov, V. P. Kostin, G. I. Ishunin. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya. Respublikada iqtisodiy va demografik tadqiqotlar 1920-yillarda boshlangan. Iqtisodchi va geograflar G.N.Cherdansev, N.N. Kojanov, N. K. Yaroshevich, Yu. I. Poslavskiy,

A. I. Golovin and b. Iqtisodiy rayonlashtirishning nazariy va amaliy muammolari, Osiyo ishlab chiqaruvchi kuchlarining o'rta hududiy joylashuvi va ishlab chiqish masalalari, aholi va qishloq aholi punktlari o'quv muammolari batafsil yoritilgan. 50-yillarda M. Akramov, K. N. Bedrinsev, K. I. Lapkinlar qishloq xo'jaligining iqtisodiy tahlilini o'rgandilar.

XULOSA

50—60-yillarda O'zbekistonning hududiy ishlab chiqaruvchi kuchlarini joylashtirish, kompleks rivojlantirish, rayonlashtirish va prognozlashda uchta asosiy tadqiqot yo'nalishi – qishloq xo'jaligi geografiyasi, aholishunoslik, aholi geografiyasi va ijtimoiy geografiya bo'yicha tadqiqotlar olib borish yo'lga qo'yildi. Iqtisodiy rayonlashtirish va kompleks iqtisodiy geografik tadqiqotlar. 40-yillarda Osiyo va O'zbekistonni o'rta iqtisodiy rayonlashtirishga Toshkentda yashagan geograf V.M.Chetirkin katta e'tibor bergan. Keyinchalik. Bu asosiy fikr va g'oyalar Z.M. Akramov, K. N. Bedrinsev, A. K. Bedrinsev, I. K. Narziqulov va boshqalarning ijodiy izlanishlarida ishlab chiqilgan. 1950-yillarda O'zbekiston Fanlar Akademiyasining ishlab chiqaruvchi kuchlarini o'rganish bo'yicha kengash tashabbusi bilan o'tkazilgan respublika tadqiqoti keng ko'lamli tadqiqotdir.

REFERENCES

1. "Tabiiy geografiya" (O'rta Osiyo tabiiy geografiyasidan amaliy ish) Darslik (T., TDPU, 2014), 56.b.
2. www.ziyo.uz
3. Qoriyev M., Markaziy Osiyo tabiiy geografiyasi, 2-nashr, T., 1968.
4. www.vikepediya.com
5. Islambayevna M. M. et al. XORAZM VILOYATI TABIIY GEOGRAFIK O'RNINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (GEOGRAFIK O'RNINING QULAY VA NOQULAY TOMONLARI) HAQIDA //Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 50-53.
6. Sobirov J. X. O., Komiljanova E. U. Q., Sharifboyeva H. I. Q. XORAZM VILOYATIDA AGRAR SOHANING EKSPORT SALOHİYATINI KENGAYTIRISHDA AYRIM NOAN'ANAVIY TARMOQLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI VA RIVOJI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. 1. – C. 38-42.
7. Kuzibayevna K. D. et al. Drying of the Aral Sea and changes in the landscape of the Aral Sea region //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2022. – T. 4. – C. 108-110.
8. Islambayevna M. M. et al. PROSPECTS FOR SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF KOSHKOPIR DISTRICT //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 9. – №. 12. – C. 1375-1378.
9. Amanov A. K. et al. ECONOMIC AND GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE FORMATION OF NAVOI FREE ECONOMIC ZONE //Thematics Journal of Geography. – 2021. – T. 6. – №. 1.